

n. kymmenesosa sotaa lähinnä edeltävien vuosien vastaavasta määrästä. Mustalintujen kanta oli sen sijaan keväällä 1960 yhtä voimakas kuin parhaimpina 1930-luvun vuosina.

Muuttavien vesilintujen parvimäärä Suomenlahdella on laskettu tutkalla ja eri lajien keskinäinen suhde määritetty kenttähavainnoin. Näin saadut luvut osoittavat, että Suomenlahden allikanta viime keväänä oli n. 300.000 ja mustalintukanta n. 1.200.000 yksilöä. Maamme kautta muutti toukokuussa 1960 ilmeisesti lähes 2.000.000 mustalintua, mutta ainoastaan ehkä 350.000 allia. Allikannan voimakas pieneminen johtuu etupäässä öljyvahingoista ja tilannetta on allin suhteen pidettävä erittäin huolestuttavana.

***Protocalliphora chysorrhoea* (Meig.) kärpäsen toukat törmäpääskyn loisina.**

PEKKA NUORTEVA

Yliopiston Eläinmuseo, Helsinki

Tšekkoslovakialaiset GREGOR ja POVOLNY (1959) ovat äskettäin laatineet tutkimuksen palearktisella alueella esiintyvistä, toukka-asteellaan linnunpoikasten ulkoloisina elävistä *Protocalliphora* suvun kärpäsisistä. Tässä tutkimuksessaan he mm. toteavat, että *Protocalliphora chysorrhoea* (Meig.) on varmasti löydetty vain yhdessä paikassa Euroopassa, nimittäin Dachaun lähellä Saksassa, missä ENGEL (1919/20) tapasi sen törmäpääskyn pesästä, kuvasi toukkien ulkonäön ja selvitteli niiden elintapoja.

Läpikäydessäni Helsingin yliopiston eläinmuseon *Protocalliphora*-aineistoa, saatoin kuitenkin todeta väärän nimikkeen alle pantuina *Protocalliphora chysorrhoea* yksilöitä useista eri puolilla maatamme olevista pitäjistä. Lajimääritykseni paikkansapitävyyden on tohtori D. POVOLNY (Brno) sittemmin vahvistanut. Useimmat näytteistä olivat peräisin viime vuosisadalta. Osa näytteistä oli vailla lähempiä ottopaikkatietoja ja osassa näytteistä esitteet ilmoittivat ao. yksilöt talletetuiksi ruohikosta tai kukilta. Vain kolmessa tapauksessa ilmoitettiin yksilöiden olevan peräisin lintujen pesistä. JOHN SAHLBERG oli 1. IX 1867 tallettanut puparioina 11 yksilöä Enontekiön Palojoelta törmäpääskyn pesistä (vrt. PALMÉN & SAHLBERG 1867) ja J. A. PALMÉN seuraavana päivänä samasta paikasta törmäpääskyn pesistä 24 pupariota. 29. VII 1894 oli JOHN SAHLBERG tallettanut Ivalossa yhden yksilön törmäpääskyn pesästä.

Löydöt näyttävät osoittavan, että harvinaisena pidetty *Protocalliphora chrysorrhoea* on ainakin viime vuosisadalla ollut Suomessa melko yleinen törmäpääskyn loinen. Luultavasti se on sitä edelleenkin, vaikkakin tuoreemmat havainnot puuttuvat. Löydöt näyttävät myös osoittavan oikeaksi GREGORIN ja POVOLNYN (1959) otaksuman, että *Protocalliphora chrysorrhoea* on erikoistunut törmäpääskyn loiseksi.

Olisi toivottavaa, että maamme ornitologit kiinnittäisivät huomionsa tähän ja muihinkin *Protocalliphora* suvun kärpäsiin ja tallettaisivat niistä näytteitä, jotka otetaan kiitollisina vastaan Eläinmuseon hyönteisosastolla. *Protocalliphora* suvun selvittelyyn tarvitaan nimitäin vielä runsaasti aineistoa, koska niitä koskeva selvitystyö on Euroopassa vasta alullaan. Tästä on osoituksena mm. se, että palearktiselä alueelta tunnetaan vain 6 lajia kun niiden lukumäärä nearktisella alueella on siellä suoritettujen perusteellisten tutkimusten jälkeen todettu 21:ksi (SABROSKY & BENNET 1958). *Protocalliphora* suvun kärpäset ovat huonekärpäsiä kookkaampia ja väriltään sini- tai viherhohtoisia ja niitä tapaa pesimäkauden alkuvaiheissa pesien äärellä. Toukat ovat tyypillisiä paksunpulleita kärpästoukkia (vrt. esim. kuvaa Suomen Eläinkuvasto II, s. 489). Ne elävät pesän pehmusteissa ja kiinnittyvät ajottain poikasten vatsapuolen ihoon verenimenttään. Toukkien toiminnan vaikutuksesta syntyy poikasten vatsapuoleen verestäviä haavoja. Soikeat, tummanruskeat, kovapintaiset pupariot sijaitsevat pesän pehmikkeissä. Panemalla pesäainesta puparioineen harsokankaalla suljettuun lasipurkkiin ja ylläpitämällä siinä kohtuullista kosteutta voi puparioista saada esiin kärpäsaikuisia. Aikuiset yksilöt on paras tallettaa kuivana lasiputkeen, toukat taas 70 % alkoholiin. Toukkia ei kuitenkaan tietämyksemme nykyvaiheessa saa määritetyiksi kuin poikkeustapauksissa. *Protocalliphora* lajien toukkia tapaa runsaimmin varpuslintuihin kuuluvilla kolopesijöillä sekä lajeilla, jotka laativat uunilintutyyppejä pesiä. Eräitä harvinaisia *Protocalliphora* lajeja loisii kuitenkin avopesiä laativillakin linnuilla, esim. kiurulla. Pesissä vallitsevat mikroklimaattiset olosuhteet näyttävät olevan ratkaisevampia spesialisoitumiselle kuin lintulaji. Tšekkoslovakiassa suoritetuissa tutkimuksissa (GREGOR & POVOLNY 1959) todettiin 20—25 % varpuslintujen pesistä *Protocalliphora* toukkien infektoimiksi ja useissa tapauksissa toukat ovat loisinnallaan aiheuttaneet linnunpoikasten kuoleamisen. — Meidän maastamme on varhemmin ilmoitettu kaksi *Protocalliphora* lajia, mutta jo aineiston alustava tarkastelu osoittaa meillä esiintyvän ainakin 5—6 lajia.

Kirjallisuus: ENGEL, E. O. 1919/20. Dipteren, die nicht Pupiparen sind, als Vogelparasiten. Zeitschr. wissensch. Insektenbiol. 15, p. 249—258. — GREGOR, F. & POVOLNY, D. 1959. Kritischer Beitrag zur Kenntnis der Tribus Phormiini (Diptera, Calliphoridae). Acta Soc. Entom. Ceschloveniae 56. p. 36—53. — PALMÉN, J. A. & SAHLBERG, J. 1868. Ornithologiska iakttagelser under en resa i Torneå Lappmark år 1867. Notiser. Soc. Fa. Fl. Fenn. 9, p. 237—252. — SABROSKY, C. W. & BENNET, G. F. 1958. The utilization of morphological, ecological, and life history evidence in the classification of Protocalliphora (Diptera: Calliphoridae). Proc. Xth. Internat. Congr. Entom. 1, p. 163—164.

Summary: *Protocalliphora chrysorrhoea* (Meig.) as a parasite of *Riparia riparia* (L.) in Finland.

It is noted that the extremely rare blowfly *Protocalliphora chrysorrhoea*, from which only one certain record has been made in the Palaearctic region, has been collected from many localities in Finland especially during the 19th century. In three cases in North Finland the species has been observed to be during the larval stages a bloodsucking ectoparasite of *Riparia riparia* (L.). In the only earlier known case in Germany *Protocalliphora chrysorrhoea* was also noted to be a parasite of this swallow, whose specific parasite it thus seems to be.

Tiedonantoja - Meddelanden.

1. Havaintoja eräiden harvinaisten lintulajien esiintymisestä Helsingin seudulla.

Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen nuorisosaaston piirissä on kerätty eräiden kiintoisien lajien osalta jäsenten Helsingin retkeilyalueella tekemät havainnot, jotka seuraavassa julkaistaan. Ko. lajit ovat nykyisin siksi säännöllisiä vieraita pääkaupungin ympäristöissä, että useimmat havainnoitsijat eivät katso aiheelliseksi julkaista yksittäisiä tietojaan niistä; näin yhteisesti koottuina havainnot kuitenkin antavat hyvän kuvan lajien esiintymisestä etelärannikollamme ja merkinnevät tervetullutta lisää faunistiseen tietoaaineistoon. Aikaisemmin on vastaavalla tavalla julkaistu yhteisesti kerättyjä havaintoja Helsingin seudulta O.F:ssa 1954: 2.

Havainnoitsijoista käytetään jäljempänä seuraavia lyhennyksiä: K.A. = Kimmo Aula, K.E. = Kalervo Eriksson, M.H. = Matti Halttunen, O.H. = Olavi Hildén, U.H. = Urpo Häyrinen, M.J. = Miikka Jahnukainen, H.J. = Henry Jonasson, R.J. = Risto Juhava, J.K-o = Jukka Kalervo, I.K. = Ilppo Kangas, P. K-i = Pertti Kastari, M.K. = Matti Ketola, P. K-n = Pekka Kinnunen, A.K. = Antti Kivimaa, K.K. = Kari Kivimaa, K-i K. = Kari Kivirinta, K-o K. = Kimmo Kivirinta, O.K. = Olli Koskimies, J. K-n = Juha Kuronen, K.L. = Kari Lahtela, M.L. = Martti Linkola, K.M. = Kalevi Malmström, K-o M. = Karno Mikkola, K-i M. = Kauri Mikkola, L.N. = Lauri Niemistö, T.N. = Tapio Norha, S.P. = Simo Pakarinen, E.P. = Eero Perkki, J.P. = Juhani Poijärvi, T.P. = Timo Pön-